

Nr 508.

Av herr **Göransson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbyggnad av fångvårdsanstalten på Hall m. m.*

Den 2 oktober 1953 avlämnade säkerhetsanstaltsutredningen betänkande med förslag till vårdorganisation för förvarade och internerade. Av organisatoriska skäl och kostnadsskäl stannade utredningen för att förorda att anstaltsvården för de förvarade och internerade skulle koncentreras till anstalten på Hall, vilken föreslogs utbyggd från 114 platser till 470.

Utredningens förslag har mötts av stark kritik, särskilt i vad det gäller förslaget att till Hall sammanföra ett så stort antal abnorma; det må hänvisas till vad härom anförts i yttranden, avgivna av bland annat socialstyrelsen, fångvårdsstyrelsen, interneringsnämnden, medicinalstyrelsen, anstaltsnämnderna vid anstalterna å Håga, Hall, Kalmar och Norrköping, Svenska psykiatriska föreningen samt Rättspsykiatriska föreningen. Frågan om åstadkommande av en arbetsfördelning mellan anstalterna Hall och Håga behandlas i flera yttranden.

Fångvårdsstyrelsen framhöll i sitt yttrande, att det med hänsyn till vunnna erfarenheter var sannolikt, att väsentligt bättre resultat skulle vinnas, om man hölle fast vid de noggrant övervägda riktlinjer för den fortlöpande reformeringen av anstaltsorganisationen inom fångvården, som förutsattes vid 1945 års riksdagsbeslut om fångvårdsreformen. Detta skulle innebära att man prövade sig fram med relativt små anstaltsenheter, öppna och slutna, och därigenom ökade de faktiska möjligheterna för uppdelning av klientelet och individuell behandling. Enligt styrelsens mening erfordrades ytterligare utredning angående säkerhetsanstalterna, vilken med hänsyn till det trängande reformbehovet borde erhålla en direkt praktisk utformning enligt i huvudsak följande riktlinjer.

I fråga om nybyggnader borde utformas förslag till

a) utbyggnad av Håga sjukhus med omkring 50 platser avsedda att bättre än nu tillgodose behovet av medicinsk specialvård beträffande såväl förvarade och internerade som straff- och fängelsefångar. Det borde tillses att sjukhuset i dess helhet erhöi fullt tillfredsställande medicinsk utrustning, bland annat fullständig röntgenutrustning och kliniskt laboratorium. Utrustningen borde över huvud taget vara sådan att man uppnådde en begränsning av behovet — även för Halls del — att överföra intagna till lasarett för diagnostisering och mindre operationer;

b) uppförande på Hallområdet av en kombinerad mottagnings- och

sjukavdelning med ett 30-tal platser samt en fristående isoleringsavdelning (20—25 platser) ävensom i stället för den i nuvarande köksbyggnaden inrymda öppna avdelningen med 10 platser en paviljong med 20 platser;

c) uppförande någonstans i Mellansverige av en ny säkerhetsanstalt med 75—100 platser, varvid i första hand borde övervägas att förlägga de intagna i paviljonger med varierande säkerhetsanordningar (ej nödvändigt lika stora).

— — —
Styrelsen ansåg att det nuvarande systemet med fristående kolonier fungerat väl, särskilt sedan man efter hand kunnat tillgodogöra sig vunna erfarenheter. Utredningen borde därför omfatta jämväl förslag till organisation för förvaringsklientelet.

Utän att någon särskild utredning erfordrades kunde enligt fångvårdsstyrelsens mening — och det vore synnerligen angeläget att så skedde — vissa åtgärder vidtagas för att uppnå omedelbara förbättringar. Vid de nuvarande säkerhetsanstalterna föreligger nämligen sedan lång tid tillbaka en besvärande brist på platser, som inte bara försvårar de intagnas behandling på dessa anstalter och medför risker ur säkerhetssynpunkt utan dessutom har fått den konsekvensen att rätt många till förvaring dömda undergår förvaring i vanlig fångvårdsanstalt till dess de — ofta först efter flera månader — kan erhålla plats på säkerhetsanstalt. För att avhjälpa platsbristen föreslog styrelsen vissa provisoriska anordningar, som skall vidare utvecklas längre fram.

I proposition nr 170 angående anslag till utbyggnad av fångvårdsanstalten på Hall m. m. föreslås bland annat att riksdagen till utbyggnad av anstalten måtte för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor. Utbyggnaden avser uppförande av en slutna avdelning med 72 platser inom det muromgärdade området. Avdelningen skulle enligt uttalande i propositionen icke kunna bli färdig under budgetåret 1954/55. Frågan om anordnande av verkstäder för det utökade klientelet skall — liksom frågan om erforderliga utrymmen för sjuka, mottagningsfall och isoleringsfall ävensom frågan om uppförandet av "ett par nya öppna avdelningar" vid Hallanstalten — utredas av särskilt tillkallade sakkunniga. Förslag i dessa frågor skall föreläggas nästa års riksdag.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär, att intagna i de två slutna avdelningarna — tillhoppa 138 — därefter skulle för fritidsändamål disponera över ett område som hittills varit avsett för 66 intagna. En dylik anhopning av människor, som måste tillbringa sin fritid innanför mur, innebär självfallet en betydande försämring av deras levnadsvillkor och ökade risker för menlig påverkan de intagna emellan. Talet om fångvårdsanstalterna som förbrytarskolor får härigenom ökat fog. Ur planläggnings- och organisationssynpunkt kan mot den föreslagna lösningen vidare riktas

den anmärkningen att uppförandet av en ny sluten paviljong sker utan att någon lösning presenteras beträffande en rad andra organisationsfrågor. Sålunda är frågan om en arbetsfördelning mellan Hall och Håga helt skjuten åt sidan. Om Håga — såsom bland annat från läkarhåll påyrkats — skulle utbyggas och erhålla ökade medicinska vårdresurser, kommer detta att i väsentliga avseenden påverka organisationen av Hallanstalten. Att frågan om sjuk-, mottagnings- och isoleringsavdelningar på Hall enligt vad som upplyses skall hänskjutas till ny utredning är i och för sig behövt och önskvärt, men innan denna utredning liksom utredningen om förhållandet mellan Hall och Håga slutförts, bör det icke ifrågakomma att man i fråga om organisationen av Hallanstalten binder sig för definitiva lösningar. Vid den bebådade utredningen av arbetslokaler på Hall för det utökade antalet intagna måste beaktas, att den nuvarande snickeriverkstaden, som är inrymd i en mycket gammal byggnad, uppförd för helt annat ändamål, måste erhålla nya lokaler. Över huvud måste frågan om arbetslokaler angripas från grunden med beaktande av de erfarenheter angående behovet av omskolning, arbetsträning m. m. som gjorts under de gångna åren.

Även om i propositionen uttalas vissa betänkligheter mot inrättandet av en stor anstalt på Hall, synes avsikten dock vara att där få till stånd en anstalt, som är större än någon annan fångvårdsanstalt i vårt land utom Långholmen. Den slutna paviljongen skulle omfatta 72 platser; sjuk-, mottagnings- och isoleringsavdelningarna torde omfatta omkring 60 platser och "ett par nya öppna avdelningar" omkring 40 platser. Detta gör sammanlagt 172 platser. Hallanstalten skulle alltså efter utbyggnaden omfatta omkring 275 platser. Vid bedömandet av detta platsantal bör hållas i minnet, att strafflagberedningen vid två olika tillfällen — år 1942 och år 1944 — avstyrkt vidare utbyggnad av Hall utöver befintliga 104 platser och att psykopatvårdsutredningen, efter hörande av olika myndigheter, stannade för att ge föreslagna psykopatanstalterna — avsedda för ett med förvarade och internerade likartat klientel — icke skulle ha högre kapacitet än 125 platser.

Det nu föreliggande förslaget innebär alltså ett övergivande av principen om små anstalter och ett åsidosättande av vad erfarenheten från olika vårdområden bestyrkt, nämligen att vårdresultatet påverkas ogynnsamt av alltför stora anstalter. I synnerhet, då det gäller ett klientel sådant som det avsedda, är det ett önskemål av hög angelägenhetsgrad att i görligaste mån eliminera anstaltskaraktären hos anläggningen. Härigenom kan ett gynnsammare utgångsläge erhållas för den psykiatriska och socialpedagogiska verksamheten vid anstalterna. De svårigheter, som sammanhänger med de intagnas intagning och utskrivning,

besök av anhöriga, arbetsanskaffning m. m., blir större vid stora anstalter än vid mindre.

Om häremot invändes, att större anstalter ställer sig ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare än små må först erinras om vad anstaltsnämnderna vid Hall och Håga därom anfört i sitt yttrande över storanstalten å Hall. Om man, anförde nämnderna, genom att koncentrera ett starkt patologiskt och delvis samhällsfarligt klientel till en enda plats riskerar att vårdarbetet försvåras, så kan man knappast göra gällande att en sådan lösning är ens ekonomiskt försvarlig. Till vad nämnderna sålunda anfört torde böra läggas det påpekan det, att någon jämförelse av kostnaderna för större anstalter och mindre, ehuru efterlyst av åtskilliga remissmyndigheter, icke föreligger.

Frågan om en utbyggnad av Hall befinner sig för närvarande icke i sådant skick att några definitiva beslut nu bör fattas. Ytterligare utredning är erforderlig.

Under tiden måste emellertid åtgärder vidtagas för att lätta på eller häva platsbristen vid säkerhetsanstalterna.

I underdånig skrivelse den 16 augusti 1952 angående anslag till fångvården under statens allmänna fastighetsfond för ny- och ombyggnadsändamål för 1953/54 föreslog fångvårdsstyrelsen uppförande vid fångvårdsanstalten å Hall av en provisorisk förläggingsbyggnad med 34 platser. Kostnaderna beräknades till 114 000 kronor för förläggingsbyggnaden och till 100 000 kronor för verkstadslokalen eller till sammanlagt (114 000 + 100 000) 214 000 kronor. Framställningen föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Under den tid som förflutit sedan denna framställning gjordes, har antalet till förvaring och internering dömda män stigit ytterligare och uppgick den 1 januari 1954 till 459. Det sammanlagda platsantalet vid säkerhetsanstalterna uppgår för närvarande till icke fullt 400, vilket innebär att ett femtiotal till förvaring och internering dömda män fortfarande måste vistas på anstalter för vanligt fångförvar i stället för på säkerhetsanstalter. Någon bestående minskning av klientelet torde icke vara att vänta, snarast ytterligare ökning.

I underdånig skrivelse den 1 mars 1954 återkom styrelsen med nytt förslag i ämnet, därvid styrelsen i huvudsak anförde följande:

Vid Hallanstalten uppföres dels inom det slutna området en förläggingsbyggnad med 34 platser och en verkstadsbyggnad med 40 arbetsplatser, dels utanför det slutna området en förläggingsbyggnad med 16 platser. Den förstnämnda förläggingsbyggnaden innehåller 17 dubbelrum samt matsal, serveringskök, toaletterum, överkonstapelsexpedition, vaktrum m. m. Förläggingsbyggnaden utanför muren har erhållit samma standard med det undantaget att dubbelrummen ersatts med enkel-

rum. Att beträffande den större byggnaden föreslagits dubbelrum har skett i kostnadsbegränsande syfte. Dubbelrum torde kunna accepteras med hänsyn till att byggnaden är avsedd att vara endast ett provisorium i avvaktan på en definitiv lösning av förläggningsförhållandena för förvaringsklientelet. När byggnaden icke längre är behöflig å Hall, kan den placeras vid annan anstalt, t. ex. koloni. Verkstaden har givits en enkel utformning. Sysselsättningen är avsedd att omfatta dels konfektion (30 platser), dels arbetsterapi (10—12 platser). Att konfektion valts såsom huvudsysselsättning beror på att arbetstillgången inom detta arbetsområde är god, att utrustningskostnaden är förhållandevis låg och att utrustningstiden är kort.

De föreslagna byggnaderna äro konstruerade med tanke på att de skola kunna tagas i anspråk för koloniorganisationen när de icke längre erfordras vid Hallanstalten.

Kostnaderna ha av styrelsens arkitekt beräknats uppgå till följande belopp:

En förläggingsbyggnad om 34 platser i dubbelrum

byggnads- och målningsarbeten	81 700	
värme-, ventilations- och sanitetsinstallationer (inkl. ny cirkulationspump)	16 000	
elektrisk installation, armatur och värmeskåp	10 200	
utvändiga ledningar (gäller även sömnadsverkstaden)	5 000	
planering av ytterområdet	1 500	
oförutsett, ritningar, kontroll, arvode etc.	11 600	126 000

En förläggingsbyggnad om 16 platser i enkelrum

byggnads- och målningsarbeten	56 500	
värme-, ventilations- och sanitetsinstallationer	9 000	
elektrisk installation, armatur och värmeskåp	7 500	
utvändiga ledningar	3 000	
planering av ytterområdet	1 500	
oförutsett, ritningar, kontroll, arvoden etc.	7 500	85 000

En verkstadsbyggnad för konfektion och arbetsterapi

byggnads- och målningsarbeten	91 500	
värme-, ventilations- och sanitetsinstallationer	14 500	
elektrisk installation och armatur	11 000	
brandalarm	4 500	
planering av ytterområdet	1 500	
oförutsett, ritningar, kontroll, arvoden etc.	12 000	135 000

Summa kronor 346 000

Till detta belopp, 346 000 kronor, skall läggas kostnaden för inventarieutrustning samt för utrustning av verkstäder.

För inventarieutrustning (möbler, linne, gång- och sängkläder, gardiner, mattor, armatur, köks- och servisutrustning m. m.) beräknas en

kostnad per intagen av 1 800 kronor. För utrustning av verkstäder (maskiner och verktyg till konfektionsarbete och arbetsterapi) beräknas en kostnad av 1 500 kronor per intagen. Sammanlagda utrustningskostnaden blir alltså 3 300 kronor per intagen eller för 50 intagna 165 000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för anskaffning och utrustning av förläggningen uppgår således till (346 000 + 165 000) 511 000 kronor.

Utbyggnad av Hallanstalten, som kan beräknas ta en tid av omkring åtta månader, påkallar *förstärkning av personalen* inom olika tjänstekategorier. Förstärkningen synes bära avse inrättandet av följande befattningar.

Administrationspersonal.

- 1 social kurator Ce 19
- 1 kontorist Ce 13 (hos styresmannen)
- 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål (hos kamreraren)

Tillsynspersonal.

- 1 överkonstapel Ce 14
- 8 vaktkonstaplar Ce 12

Arbetsledarpersonal.

- 1 yrkesmästare Ce 18
- 1 yrkesmästare Ce 16
- 1 yrkesmästare Ce 14
- 1 arbetsterapeut Ce 14

Ekonomipersonal.

- 1 ekonomibiträde Ce 6

Kostnaderna för ifrågavarande personal kan uppskattas till 180 000 kronor.

Som en omedelbar konsekvens av ett beslut om ovan föreslagna mindre omfattande utbyggnad av anstalten på Hall bör en snar utredning ske om inrättandet för här avsett klientel av en fristående anstalt (75—100 platser) i Mellansverige och om anordnandet av flera fristående kolonier.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen — med avslag å det i propositionen nr 170 framförda förslaget om anvisande av ett investeringsanslag å 1 200 000 kronor till utbyggnad av fångvårdsanstalten å Hall — måtte

dels till anskaffning och utrustning av tillfällig förläggning vid fångvårdsanstalten å Hall för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 511 000 kronor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att till förstärkning av personalen vid anstalten å Hall i anledning av inrättande av nämnda förläggning medgiva anställandet av erforderligt antal befattningshavare;

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående uppförande av nya anstalter för förvarade och internerade, nämligen fristående kolonier och, i stället för ytterligare en sluten avdelning å Hall, en anstalt i Mellansverige med 75—100 platser, samt angående utbyggande av Håga sjukhus med omkring 50 platser och dess förseende med fullt tillfredsställande medicinsk utrustning (röntgen och kliniskt laboratorium) ävensom angående behovet av anordningar för omskolning och arbetsträning m. m. av här ifrågavarande klientel.

Stockholm i mars 1954.

Hardy Göransson.

Ingrid Gärde Widemar.

David Ollén.

Ragnar Huss.
